

UUSI JULKINEN, PUOLIJULKINEN JA YKSITYINEN KAUPUNKIPIHA – ESIMERKKINÄ HELSINGIN ARABIANRANTA

Ulla-Kirsti Junttila, taiteen lisensiaatti, Sito Oy
Hanna Pikkarainen, arkkitehti SAFA, Arabianrannan asukas

Pihan merkitys ja luonne ovat vaihdelleet kaupungeissa eri aikoina kulloistenkin arvojen ja suunnitteluhanteiden mukaan. Kaupunkirakenteen tiivistyessä umpikorttelien pihat supistuivat 1900-luvun alkupuolella ahtaiksi huoltopihoiksi, joiden kuvaa leimasivat vähitellen lisääntyvät roska-astioiden rivit ja pysäköidyt autot. Funktionalismin myötä ihanteeksi muodostuivat 1950-luvulta alkaen väljät lähiöpihat, jotka liittyivät toisiinsa ja ympäröivään luonnonympäristöön ilman selkeitä rajoja. 1980-luvulla tonttien koon taas pienentyessä ja suunnitteluhanteiden muuttuessa umpikortteleita suosiviksi pihat alkoivat muuttua sokkeloisiksi labyrinteiksi, joissa risteilivät massaistutusten reunustamat betonikivetyt käytävät ja pienet leikkialueet keinoeläimiseen.

Puutarhakaupunki-ihanteet toteutuivat Suomessa vain hyvin pienillä alueilla ja kerrostalopihojen toiminnallinen ja esteettinen suunnittelu on ollut Suomessa varsin vähäistä. 1950-60-lukujen lähiöissä pihojen ihanteet perustuivat terveellisyyteen ja turvallisuuteen, josta suurten ikäluokkien lapset saivat nauttia lähes luonnontilaisilla piha-alueilla virikkeinä usein vain Arava-määräysten mukaiset hiekkalaatikot ja keinut. Pihojen koon pienentyessä hiekkalaatikko ja keinu jäivät, mutta laajat piha-alueet ja yhteys ympäröivään luontoon katosivat.

Kerrostalopihojen suunnitteluun on alettu kiinnittää laajemmin huomiota vasta 1990-luvulla ympäristösuunnittelun arvostuksen ja rakennetun ympäristön laatuvaatimusten noustua yleisesti kaupungeissa. Pihojen suunnittelusta vastaavat yhä useammin ammattisuunnittelijat ja se perustuu pihojen erilaisiin toiminnallisiin ja esteettisiin vaatimuksiin. Tulokset alkavat näkyä myös käytännön toteutuksessa. Erityisen selvästi pihasuunnittelun muuttuneet ihanteet näkyvät Helsingin Arabianrannan asuinalueilla, jossa yhdistyvät perinteisen suljetun kaupunkipihan ja väljän lähiöpihan parhaat piirteet.

1
Arabianrannan kaavassa on määritelty yhteispihat, jotka avautuvat Vanhankaupunginlahdelle ja liittyvät tonttien rajassa julkiseen kevyen liikenteen raittiin ja rantapui-
toon.

ARABIANRANNASSA PIHAT JA PUISTOT MUODOSTAVAT JULKISESTA YKSITYISEEN MUUTTUVAN TILASARJAN

Arabianrannan kadut ovat pääosin kantakaupunki-
maisia, selkeästi rakennusten rajaamia, perinteisiä
katutiloja. Asuintalot liittyvät katualueisiin
suoraan tai hyvin tiukasti rajattujen etupihojen
kautta niin, että katutilan ilme säilyy tiiviinä ja kaupunkimaisena. Asuinkortteleiden sisäpihat ovat
useiden kiinteistöjen suuria yhteispihoja, jotka
avautuvat viuhkamaisesti rantaa kohti liittyen
luontevasti aluetta kiertävään kevyen liikenteen
väylään ja rantapuistoon.

Väljillä ja puistomaisesti toteutetuilla pihoilla
yhdistyvät julkinen, puolijulkinen ja jopa täysin
yksityinen kiinnostavalla ja onnistuneella tavalla.
Pihat ja puistot muodostavat julkisesta yksityiseen
muuttuvan tilasarjan. Kiilamaisesti korttelien
sisäosiin kapenevat yhteispihat liittyvät rakennusten
sivuilla paikoin yksityisiin maantasoparvekkeisiin
ja saavat intiimimmän luonteen sitä mukaan, mitä
kauemmas rantapuistosta ja pidemmälle kiilan
kärkeen edetään. Keskiosaan tultaessa piha-alue
väljenee ja saa julkisemman luonteen. Pihojen
keskiosaan sijoittuvat yhteiskäytössä olevat
leikkivälineet ja kalusteet ja usein lähes
huomaamatta yhteispihat liittyvät rannan
julkiseen puistoalueeseen. Pihojen läpi kulkee
polveileva, rannan suuntainen kävelyreitti,
jonka ympäristö on luonteeltaan puolijulkista.

Pihareitit ovat asukkaiden läpikulku- ja kohtauspaikkoja
koiraa ulkoiluttaessa tai lenkille lähdeittäessä.
Ihmiset tuntevat naapurinsa, on muutettu samaan
aikaan rakennuksen valmistuttua tai lapset käyvät
samaa koulua. Huoneistokohtaiset pihaterassit
liittyvät puolijulkisiin yhteispihoihin ja luovat
niille omalta osaltaan toimintaa ja elävyyttä.
Pihojen tunnelmassa on jotain miellyttävän
vanhanaikaista ja sosiaalinen kontrolli toimii
kuin pienessä kylässä.

Artikkelin valokuvat: Ulla-Kirsti Junttila ja Hanna Pikkarainen

2, 3

Pihasuunnittelun muuttuneet ihanteet näkyvät Arabianrannan asuinalueilla, jossa yhdistyvät perinteisen suljetun kaupunkipihan ja väljän lähiöpihan parhaat piirteet.

4 Yhteispihat ovat sopivasti erihenkisiä ja Arabianrannan lapset liikkuvat leikkimään leikkejään pihasta toiseen tai päätyvät lopulta puistoon ja rantakiville. Suurimmilla pihoidella on riittävästi välimatkaa lasten leikkipaikkojen ja muun oleskelun välillä. Lapset, joita Arabiassa on paljon, ovat pihojen pääkäyttäjiä. Lasten lisäksi äitien ja isien armeija seisoo leikkipaikan laidalla lauantai- ja sunnuntaiaamuisin.

ETUPIHAT OVAT ARKKITEHTUURILTAAN JA MATERIAALEILTAAN JULKISIVUJEN JATKEITA

5 Suunnittelun ja materiaalien käytön suhteen katuun liittyvät julkiset etupihat poikkeavat selvästi luonteeltaan puolijulkisista yhteispihoista. Edustapihojen käsittely on kiinteistökohtaista ja sen laatutaso vaihtelee. Etupihat on selvästi nähty julkisivujen jatkeina ja niiden materiaalit ja laatutaso heijastavat kunkin rakennuksen ominaispiirteitä ja laatua. Etupihojia leimaavat kovat päällysteet, asfaltti, betonikivi ja valubetoni, joskus jopa luonnonkivi.

Rakennusten selkeästi rajaamien yhteispihojen yleisilme määräytyy suurelta osin pihojä ympäröivän arkkitehtuurin mukaan. Pihat ovat yleensä maanvaraisia. Ne ovat yleisesti ilmeeltään hyvin vihreitä ja niitä leimaavat loivasti rantaan päin laskevat nurmialueet. Suljetut pihatilat avautuvat etelään ja liittyvät suoraan avoimeen Arabianrannan rantapuistoon ja Vanhankaupunginlahden rantaan. Etelään avautuvat näkymäsektorit antavat muilta osin suljetuille pihatiloille avaruutta ja valoa. Valitettavasti osalle pihoidista on jouduttu tuomaan pysäköintiä, joka muuttaa osittain pihan luonteen.

4, 5

Arabianrannan asuintalot liittyvät katualueisiin hyvin tiukasti rajattujen etupihojen kautta niin, että katutilan ilme säilyy tiiviinä ja kaupunkimaisena.

6

7

6, 7, 8

Pihat ja puistot muodostavat julkisesta yksityiseen muuttuvan tilasarjan. Väljillä ja puistomaisesti toteutetuilla pihhoilla yhdistyvät julkinen, puolijulkinen ja yksityinen.

8

9

10

9

Pihojen läpi kulkee rannan suuntainen kävelyreitti, joka on asukkaiden läpikulku- ja kohtaamispaikka koiraa ulkoiluttaessa tai lenkille lähdeittäessä.

10

Yhteispihat ovat erihenkisiä ja lapset liikkuvat leikkimään pihasta toiseen. Suurilla pihoidella on riittävästi välimatkaa leikkipaikkojen ja muun oleskelun välillä.

ARABIANRANNAN TAIDEKONSEPTI

Helsingin kaupunki asetti Arabianrannan rakennuttajille alueen rakentamisen alkaessa (vuonna 2000) veloitukseen käyttäen 1-2 % rakentamiskustannuksista taiteelliseen yhteistyöhön. Jo kilpailusuunnitteluvaiheen ehdotuksien tulee sisältää myös ajatuksia projektiin liittyvästä taiteesta. Arkkitehtien ja taitelijoiden yhteistyönä nämä ehdotukset kehitetään lopullisiksi teoksiksi. Taiteen toteutus sovitaan rakentamisen rytmiiin.

Taideteokset Arabianrannan pohjoisosassa sijaitsevat suurimmaksi osaksi sisäänkäynneissä ja porraskäytävissä. Tämän konseptin ansiosta alueen kaikki sisäänkäynnit ovat erilaisia ja ne tekevät asukkaiden kotiintulosta elämyksen. Taidetta on lisäksi kaikilla yhteispihoilla ja joissakin tapauksissa myös rakennuksien julkisivuilla.

Pihakäytävillä, oleskelutiloissa ja leikkialueilla käytetyt materiaalit ovat pääosin pehmeitä sora- ja puupäälysteitä. Vakiotyypiset kalusteryhmät ja leikkivälitelineet mahdollistavat sekä lasten että aikuisten vapaa-ajan toiminnot pihojen keskiosassa ja erilaiset taide-elementit tuovat pihoidelle omakeimaisuutta ja yllätyksellisyyttä. Pihoidella ei ole käytetty mitään erikoisia ja kalliita materiaaleja, eivätkä niiden rakentamisen laatutaso ja materiaalit vastaa ympäröivien rakennusten korkeaa laatutasoa ja materiaaleja, mutta silti pihat tuntuvat jopa ylellisiltä. Hyvä suunnittelu ja riittävä väljyys luovat ylellisyyttä, jota nykyajan kerrostalopihoidella tapaa hyvin harvoin.

TAIDE MUKANA RAKENNUKSISSA JA YHTEISPIHOILLA

Arabianrannassa on selvästi näkyvissä myös taiteen merkitys ympäristön laatutekijänä. Yksittäisinä teoksina suhteellisen vaatimattomakin taide-elementit tuovat yhteispihoille omakeimaisuutta ja kiinnostavuutta. Taidetta ei ole nostettu jalustalle, vaan se liittyy Arabianrannassa hyvin luontevasti muuhun rakentamiseen niin rakennuksissa kuin pihoidellakin ilman erityistä korostamista. Yhteispihoille luonteenomainen kodikkuus ja ihmisläheinen mittakaava sekä taiteen käyttö ympäristön luonnollisena osana jatkuvat Kai Franckin kadulla ja Vanhankaupunginlahden rantapihoissa. Yhdessä korttelialueiden kanssa ne muodostavat kiinnostavan ja elävän kokonaisuuden, jossa asukkaat ja vieraat viihtyvät.

Yhteispihat liittyvät toisiinsa kävelyreitillä avulla ja niille annettujen erilaisten teemojen - heijastus, aistit, liike, kasvu ja hiljaisuus - pyritään pihojen erilaisiin tunnelmiin ja toiminnan mahdollisuuksiin. Teemat sisältävät ajatuksen siitä, että pihojen taide voi olla muutakin kuin visuaalista taidetta ja näin voitaisiin huomioida alueen näkövammaiset, lapset ja nuoret.

Tämä konsepti edellyttää pihojen suunnittelua, jossa taide yhdessä leikkivälitelineiden ja muun pihasuunnittelun kanssa muodostaa viimeistellyn kokonaisuuden. Ulkotilaan tuleva taide edellyttää esteettisten vaatimusten lisäksi, että se täyttää kaikki turvallisuusvaatimukset ja että teoksen materiaali myös kestää ankaratkin sääolosuhteet.

NEW PUBLIC, SEMI-PUBLIC AND PRIVATE URBAN COURTYARD

The design of apartment building courtyards did not attract much attention until the 1990 s, when the appreciation of environmental planning increased and stricter quality requirements were set for the urban built-up environments in general. Courtyards are now increasingly often designed by professional designers and the various functional and aesthetic aspects of courtyards are taken into consideration. The results are beginning to be seen in the practical implementation, as well. The new ideals of courtyard design are reflected in the residential areas of Arabianranta in Helsinki, where the best features of the traditional enclosed urban courtyards and spacious suburban courtyards are brought together.

Most of the streets in Arabianranta are traditional downtown street spaces, clearly bordered by buildings. The residential buildings stand directly on the street or are separated from the street by tightly delimited front courtyards. Internal courtyards in the residential town blocks serve as common courtyards of several large properties and open up like fans toward the shore, joining the encircling pedestrian and bicycle roads and the shore park in a natural way.

The spacious courtyards built like parks combine public, semi-public and even completely private features in an interesting and successful manner. The courtyards and the parks create a series of spaces that evolves from public into private. The common courtyards are on the side of the buildings at some points part of the ground patios and become the more private in character the further away from the shore park and toward the top of the wedge they are located. In the middle part the courtyard area is more expansive and public in nature, and the playsets and garden furniture designed for common use are placed in these areas. The common courtyards often join the public shore park area almost unintentionally. A winding pedestrian path, which follows the shoreline runs through the courtyards and can be described as a semi-public environment.

The character of the public front courtyards, which are linked with the streets through design and material choices, differs from the semi-public common courtyards. They are specific to the building in question and of varying quality level. The front courtyards are continuations of the façade and their materials and quality level reflect the specific characteristics and quality of each building. Features commonly found in front courtyards include hard paving, asphalt, concrete stone and poured concrete, sometimes even natural stone.

The general appearance of common courtyards clearly bordered by buildings is determined on the basis of the surrounding architecture. Most of the courtyards are on ground level, very green and characterised by lawn areas that slope gently toward the shore. The materials used in

the courtyard walk-paths, assembly areas and play areas are mainly soft, such as gravel and wood. Standard garden furniture and playsets invite both children and adults to spend time in the central parts of the courtyards, while various artistic elements render them unique and surprising features. Good design and sufficient space create a luxurious feeling, which is seldom found in modern apartment building courtyards.

11 Pihakäytävillä, oleskelutiloissa ja leikkialueilla käytetyt materiaalit ovat pääosin pehmeitä sora- ja puupäälysteitä. Laatutaso ja materiaalit eivät vastaa ympäröivien rakennusten laatutasoa ja materiaaleja, mutta pihat toimivat ja ovat viihtyisiä.

12 Arabianrannassa on selvästi näkyvissä taiteen merkitys ympäristön laatutekijänä. Taidetta ei ole nostettu jalustalle, vaan se liittyy hyvin luontevasti muuhun rakentamiseen rakennuksissa ja piholla.